

Blog 166 De droom van een beloofd land

“Er zijn momenten [...] in het leven, waarop alle te bewandelen wegen plotseling afgesloten zijn behalve die ene. Als een breed scala aan mogelijkheden versmald wordt tot het onvermijdelijke.”

Obama in de stromende regen

Barack Obama is een zeer talentvol schrijver. Zo schreef hij ook deze prachtige zin in zijn indrukwekkende boek *Een beloofd land*.¹ Zelden – misschien nooit – heb ik een zo intiem, persoonlijk én openhartig getuigenis van een zeer machtig mens gelezen. Hij deelt zijn onzekerheden en teleurstellingen, maar ook zijn momenten van verwondering, trots, vreugde en hoop. Maar het meest treft mij zijn vermogen om zich in zijn privéleven én zijn politieke handelen te laten leiden door hetzelfde morele kompas. Hij deelt met ons zijn levenswijsheid, zijn bestuurlijk inzicht en zijn analytisch vermogen. Dat alles leidt er wel toe, dat ik na enkele uren lezen het boek dicht moet slaan om rustig te kunnen overdenken wat mij aan ervaringen en inzichten werd aangereikt. Het schiet dus niet op met dat boek, maar doet dat er dan toe?

“Een breed scala aan mogelijkheden...” Bij het lezen van deze woorden realiseerde ik me dat nog nooit in de geschiedenis van de mensheid er op welk gebied ook een zo ongebreideld aanbod is geweest als nu. Dat geldt zeker de 1% van de wereldbevolking die meer dan € 84.000 per jaar verdient. Die *63 miljoen* mensen verdienen samen evenveel als de armste *4 miljard* mensen (50%) en leven zeker in een wereld met een ongekend scala aan mogelijkheden. Jij behoort niet tot die 1%? 90% van de wereldbevolking heeft een inkomen van minder dan € 22.000. Wellicht behoort je dus wel tot de 10% rijksten met een breed scala aan mogelijkheden. Is er een schaduwkant? Hoe meer je verdient, des te groter is je CO₂-uitstoot. De 10% rijksten creëert een gigantische (toeristische) trektocht over de hele wereld met alle gevolgen van dien!

Oh ja, natuurlijk, die trektocht is er ook van vluchtelingen, maar voor hen bestaat dat brede scala van mogelijkheden niet, geloof ik...

Ons brede scala aan (keuze)mogelijkheden geldt voor zeer veel aspecten van ons persoonlijk leven, het geldt ook voor onze samenleving als geheel, ook voor onze politieke keuzes.

Het overgrote deel van de generatie van mijn ouders en grootouders kende die keuzevrijheid niet, laat staan de vele generaties daarvoor. Is de westerse mens anno 2021 daardoor een ander mens dan de mens van alle generaties voor ons? Ik denk het wel. Het valt immers moeilijk te ontkennen: wij leveren bewijs van ons bestaan door onze met medemensen gedeelde gedachtewereld en door onze gedragingen en die worden in hoge mate beïnvloed door onze ongekende keuzemogelijkheden. Totdat de klap komt en ons *“brede scala aan mogelijkheden versmald wordt tot het onvermijdelijke.”*

Je wilt een interessant en relevant maatschappelijk voorbeeld? Ons sociale leven wordt in hoge mate bepaald door onze bijna vanzelfsprekende bewegingsvrijheid en ongebreidelde keuze hoe, wanneer en waarheen wij ons willen verplaatsen.

Hoe anders was dat de eerste 15 eeuwen van onze jaartelling! Toen waren de benen, het paard (al of niet met wagen) en de boot de enige transportmiddelen. Pas in 1489 werd een Europees netwerk van ‘snelle’ wegverbindingen met behulp van de postkoets ontwikkeld. Maar ook toen was er, net als nu, grote ongelijkheid: vooral de ‘happy few’ profiteerde daarvan. In 1705 wilde de later grote Bach – toen pakweg 20 jaar oud – de al wel beroemde componist en organist Buxtehude ontmoeten om van hem te leren. De postkoets? Nee hoor, geen sprake van: 400 kilometer lopen, heen en terug!

De ontwikkeling die begon met de postkoets van 1489 tot het nu brede scala van verplaatsingsmogelijkheden begon pas na 350 jaar echt op gang te komen. 1839: de eerste spoorlijn in Nederland wordt geopend; 1890: het basismodel van de moderne fiets doet zijn intrede. Rond 1900: door toedoen van o.a. de Ford ontstaat een automarkt. 1927: het eerste KLM-passagierslijnvliegtuig vliegt naar Batavia. Het is echter ónze generatie die de ongekeerde toename van goederen- en mensenverplaatsingen veroorzaakte. Daardoor steeg de bijdrage daarvan aan de totale uitstoot van broeikasgassen in Europa van 15% in 1990 naar 25% in 2017.

We leven nu dan ook in een tijd waarin onze in eeuwen opgebouwde ongebreidelde keuzevrijheid moet worden beperkt ter wille van de toekomst van hen die na ons komen, ter wille van de aarde. Maar ook om het nog steeds toenemende verschil tussen de rijken en armen van deze wereld niet verder te laten groeien.

Zou het kunnen zijn dat naarmate een mens meer keuzemogelijkheden tot zijn beschikking heeft de inperking daarvan moeilijker te aanvaarden is, ook omdat die keuzevrijheid als een verworven recht wordt beschouwd? Met die vraag raken we de kern van de woorden van Obama: *“Er zijn momenten [...] in het leven, waarop alle te bewandelen wegen plotseling afgesloten zijn behalve die ene. Als een breed scala aan mogelijkheden versmald wordt tot het onvermijdelijke.”* Wat dan?

Obama schreef deze woorden toen hij als beginnend president werd geconfronteerd met de grootste financiële crisis ooit. Misschien ervaar jij de klimaatcrisis en/of de covid-19 crisis ook zoals hij die financiële crisis ervoer. Maar niet alleen onze maatschappelijke, ook onze persónlijke keuzemogelijkheden kunnen tot die ene weg versmald worden door wat ons overkomt: een ernstige, wellicht dodelijke ziekte, een relatie die op de klippen loopt, een ongeluk, het verlies van een baan, enz. Vul het zelf maar aan.

Wat als andere wegen worden afgesloten en er alleen nog die ene weg is? Daarop kan heel verschillend gereageerd worden. Er zijn de ontkenners, zij die weigeren om in die ene weg te geloven, boos worden. Anderen raken in paniek en zijn daardoor niet in staat te doen wat noodzakelijk is. Nog weer anderen worden overvallen door machteloosheid, apathie en doen niets. Het kan ook zijn dat er – zoals Martin Bril dichtte – een moment *‘van helderheid of beter nog: van grote klaarheid’* ontstaat: je aanvaardt de weg, weet wat je te doen staat en handelt ernaar.

Wat geeft daarbij richting aan ons handelen? Steeds weer treft mij dat grote mensen in de wereldgeschiedenis een helder kompas hadden waarvan de kompasnaald richting *verantwoordelijkheid* wees. Nog onlangs hoorde ik: *“Ik heb in mijn opvoeding ten diepste de boodschap meegekregen dat je op gezette tijden je verantwoordelijkheid moet nemen.”* Johan Remkes zei dit en hij is – alleen al daarom – ook een bijzonder mens! Als het onvermijdelijke zich aandient wijst het kompas *verantwoordelijkheid* ons een weg naar een passend antwoord.

Obama schreef over *een beloofd land*. Hij doelde níet op een land waarin een nóg breder scala aan mogelijkheden gecreëerd zou worden voor de happy few – weet je nog, die 10%?! Hij schreef over een land waarvan Martin Luther King droomde. Obama refereert in zijn boek vaak aan díe droom: *“I have a dream...”* want *“all man are created equal.”*

1. *A promised Land*, Barack Obama, 2020 – vertaald in 2020: *Een beloofd land*, citaat op blz. 239

2. Johan Remkes in een interview voor Radio West, 1 juli 2020

Muziek 1. Steeds weer luister ik naar het lied van Bram Vermeulen: *Ik heb een steen verlegd op aarde*. Als je hem alleen wilt beluisteren, klik je [hier](#); wil je hem ook zien zingen, klik dan [hier](#).

2. De liederen die Franz Schubert schreef, juweeltjes voor solostemmen, zijn door velen op allerlei manieren bewerkt. Luister maar naar het blij lie [Auf dem Wasser zu singen](#), gezongen door het Zwols Vocaal Ensemble, in een bewerking van zijn dirigent Martien Hovestad.